

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

собою одні з основних способів вирішення спорів у країнах ЄС, на частку яких припадає понад 70 % усіх спорів і, лише 30 % доходять до державних судів.

Список використаних джерел:

1. Овсієнко О. В. Суперечності інтелектуальної власності. Економіка інтелектуальної власності : науково-методичні матеріали для підготовки докторантів, аспірантів і магістрів за напрямом «Інтелектуальна власність» / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2015. 120 с.
2. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : Угода Світової організації торгівлі від 15.04.1994 р. URL: <http://zakon.nau.ua>
3. Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції // Вісник Національної академії правових наук України. – 2016. – № 3(86). – С. 58–74.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інформація, спори, ліцензування, юридичні конфлікти, договірні та позадоговірні відносини, захист прав інтелектуальної власності, патентні тролі.

Key words: intellectual property, information, disputes, licensing, legal conflicts, contractual and non-contractual relations, protection of intellectual property rights, patent trolls.

МАЗІНА ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної, конституційної та цивілістичної
юриспруденції Миколаївського навчально-наукового інституту права,
кандидат юридичних наук*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: СУБ'ЄКТ АБО ОБ'ЄКТ ПРАВА

Штучний інтелект, насамперед, це технічний термін, який поєднує широку галузь комп'ютерних наук, яка спрямована на імітацію інтелекту людини і має вирішувати складні завдання без допомоги людини. Термін штучного інтелекту – не вигадка ХХІ століття. Ще в 1956 р. американський професор Джон МакКарті за допомогою своїх соратників намагався визначити, чи можна навчити машину використовувати мову, абстрактні форми та проблеми, що вирішують люди, та вдосконалюватися. Він досяг певних позитивних результатів.

Цього часу попит на штучний інтелект підвищується з кожним часом. Як свідчить статистика, за останні кілька років було створено 90 % світових даних, кожні два роки обсяг даних в світі збільшується приблизно в 10 разів. Сьогодні машини з нейронними мережами здатні відтворювати спосіб роботи людського мозку і формувати складні асоціації. Зупинити розвиток штучного інтелекту важко або практично неможливо. Незважаючи на це, створення та використання штучного інтелекту безсумнівно має бути соціально орієнтованим і відповідати

інтересам безпеки людини, збереження її особистого простору, волі і самосвідомості.

Розрізняють Інтернет речей (далі – IP) та штучний інтелект (далі – ШІ). IP – з'єднання мільйонів розумних пристроїв та датчиків, підключених до Інтернету. Ці пристрої та датчики, які підключені, збирають та діляться даними для використання та аналізу багатьма організаціями, що є реальним фактором, який створює та змінює суспільні відносини. Мета досліджень ШІ полягає в тому, щоб створити машини, які можуть міркувати, розуміти та навчатися, як люди, на своїх помилках, а потім використовувати ці можливості для покращення життя людства вирішення складних проблем [1].

Україна входить до трійки лідерів серед країн Східної Європи за кількістю компаній, що працюють в сфері IP. Проблемами ШІ в Україні активно займаються Інститут кібернетики ім. В.М. Глушкова, Інститут проблем штучного інтелекту НАН України, Харківський національний університет радіоелектроніки (кафедра штучного інтелекту) та інші наукові та приватні установи [2, с. 10]. Водночас IP та ШІ в цифровому світі не мають чітко визначених правових дефініцій. Правове регулювання в цій сфері знаходиться на стадії формування і містить достатньо законодавчих проблем, які лежать не тільки в площині інформаційного права, а й стосуються інших галузей права, в тому числі в сфері етики, захисту інтелектуальної власності та запобігання кіберзлочинності.

Варто відразу наголосити, що дискусійні питання щодо етичного характеру й правового регулювання завжди були невід'ємною частиною стрімкого розвитку інформаційних технологій, робототехніки та штучного інтелекту. Робота з надвеликими обсягами даних, машинне навчання, інструменти віртуальної та доповненої реальності з-поміж іншого актуалізують і питання потенційних ризиків для життя та здоров'я людей.

Деякі з провідних зарубіжних держав законодавчо вже визнали автором твору комп'ютерну програму. Зокрема, в Японії ще у 2016 р. на засіданні державної комісії з інтелектуального права було прийнято рішення розпочати розробку нормативних документів щодо захисту авторських прав на продукти творчої діяльності, створені ШІ. Тоді як законодавством Австралії передбачено, що твір, який з'явився на світ завдяки участі комп'ютера, не може захищатись авторським правом, оскільки його не створено людиною. У Великій Британії, навпаки, створено «комп'ютерного суддю», який здатний передбачати рішення Європейського суду з прав людини з точністю до 79 % [3]. А перший робот-андройд Софія, яка обіцяла знищити людство, отримала громадянство Саудівської Аравії. Тобто питання відносно правового становища ШІ чітко не визначене.

Законодавство України регулює питання IP в законах про телекомунікації, радіочастотні ресурси, електронні державні реєстри та ін., але не формує законодавчого поняття «штучний інтелект», не визначає межі, умови та порядок використання видів штучного інтелекту, хоча він уже активно використовується у багатьох надважливих сферах діяльності людини, серед яких: транспортна індустрія, сфера оборонних

науково-дослідних розробок, сучасна медицина із застосуванням переносних технологій тощо. Тобто ІР, створюючи роботів, не може ставитися до них, як до суб'єктів права.

В 2019 р. ми приєдналися до Рекомендацій Організації економічного співробітництва і розвитку з питань штучного інтелекту, а Розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні [4], яка розрахована на виконання до 2030 р. Одними з розділів цієї Концепції, крім технічних, є наука, правове регулювання, етика та правосуддя.

Оскільки ми прагнемо до імплементації європейського законодавства в систему національного права, необхідно ретельно дослідити Резолюцію Європейського Парламенту від 16.02.2017 р. 2015/2103(INL) щодо цивільно-правового регулювання робототехніки з рекомендаціями для Європейської Комісії. «Норми цивільного права про робототехніку» [5, с. 73], яка містить біля ста пунктів з різних аспектів та проблем робототехніки та штучного інтелекту, в тому числі їх використання.

У пункті 59 цієї Резолюції нормативно закріплено суб'єктність роботів під назвою «електронна особа (особистість)» з низкою специфічних прав і обов'язків.

Отже, у тексті Резолюції стверджується про неможливість притягнення штучного інтелекту до відповідальності за дії, що спричинили шкоду третім сторонам, тобто ІІІ не розглядається, як справжній суб'єкт права. Відповідальність за завдання шкоди, відповідно до п. «ad» Резолюції, може бути покладено на одного з так званих агентів, а саме: на виробника, оператора, власника або користувача штучного інтелекту. При цьому під час установлення обсягу відповідальності з боку «агента» необхідно встановити факт доведення можливості передбачення негативних наслідків і запобігання ним.

Резолюція – документ, який є спробою встановити певні основи (стандарты) регулювання вказаних правовідносин. В неї пропонується закріпити правові основи використання штучного інтелекту та впровадження загальноєвропейської системи реєстрації «розумних» машин. Реєстрація ІІІ що свідчить про їхню здатність самостійно діяти в рамках суспільних правовідносин, а отже, бути носіями специфічних прав і обов'язків, тобто ІІІ може стати самостійним суб'єктом правовідносин.

За сучасним задумом парламентарів, окремим категоріям роботів слід присвоїти індивідуальний реєстраційний номер, який заноситиметься до спеціального реєстру, де можна буде знайти детальну інформацію про робота, включаючи дані про виробника, власника й умови виплати компенсації у разі заподіяння шкоди. А підтримкою системи штучного інтелекту та її контролем повинно займатися спеціалізоване агентство з робототехніки, яке могло б взятися і за інші аспекти регулювання у цій області [6].

Резолюція має рекомендаційний характер, тобто вона «відкрита» для обговорень, доповнень, змін.

Українське законодавство наразі не передбачає можливості правового регулювання суспільних відносин у сфері робототехніки, а також механізмів ідентифікації роботів із штучним інтелектом як суб'єктів

правовідносин, тому слід погодитись з вченими, які вважають, що доцільно розпочати роботу над створенням сучасних правових регуляторів у сфері робототехніки, спираючись на міжнародний досвід у цій сфері [7, с. 6]

Незважаючи на це, в юриспруденції досліджується «електронне судочинство», «запровадження електронного нотаріального документообігу» та застосування інших допоміжних комп'ютерних програм, сучасні автори дійшли висновку, що необхідно удосконалити застосування в нотаріальному, цивільному та виконавчому процесах електронних програм на підставі чинного законодавства, а надалі нормативно закріпити порядок, межі, способи та механізми дії і взаємодії таких форм штучного інтелекту, як: комп'ютерні програми; інформаційні технології зі штучного інтелекту; «електронну особу (особистість)» за умови ненадання цієї «особистості» суб'єктності.

Визначення проблемних аспектів правовідносин в IT-сфері взагалі та щодо штучного інтелекту зокрема має як теоретичне, так і практичне значення. Набуває актуальності проблематика стосовно виявлення правової природи діяльності, пов'язаної зі штучним інтелектом та відповідальності за шкоду, спричинену через його використання. Водночас, зважаючи на обраний євроінтеграційний курс України, з великою ймовірністю можна розраховувати, що подальше вдосконалення національного законодавства щодо правового регулювання штучного інтелекту буде здійснюватися на підставі Європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Глибовець М. М., Олеський О. В. Штучний інтелект. Київ : «Києво-Могилянська академія», 2002. 364 с. ISBN 966518153X. (укр.)
2. Андрощук Г. О. Технології штучного інтелекту: тенденції розвитку // Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві : збірник наукових праць за матеріалами Інтернет-конференції (м. Харків, 26.02.2019 року). – Харків, 2019. – С. 6–12.
3. Токарева К. С., Савліва Н. О. Особливості правового регулювання штучного інтелекту в Україні // Юридичний вісник, 2021. – № 3 (60). – С. 148–153.
4. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р // Урядовий кур'єр 18.12.2020 р. – № 247.
5. Андрощук Г. О. Право роботів. Інтелектуальна власність в Україні. 2017. № 11. – С. 73–74.
6. Харитоновна О. І. Правовідносини та штучний інтелект : матеріали наук.-практ. конф., 20–21 лист. 2019 р., Нац. тех ун-т України: Київський політех. інст. ім. І. І. Сікорського. С. 65–68.
7. Кармаза О., Грабовська О. Електронна особа (особистість) як суб'єкт правовідносин у цивільно-правовому процесі // Підприємство, держава і право, 2012. – № 2. – С. 2–10.

Ключові слова: штучний інтелект, статус штучного інтелекту, правосуб'єктність штучного інтелекту, захист інтелектуальної власності, правове регулювання.

Key words: Artificial Intelligence, the status of artificial intelligence, legal personality of artificial intelligence, intellectual property protection, legal regulation.

Еннан Руслан Євгенович

Цифрове право (право віртуального простору) та «цифровізація» права	588
--	-----

Кирилюк Алла Володимирівна

Світовий досвід вирішення спорів з інтелектуальної власності в сучасних умовах	592
---	-----

Мазіна Олена Олександрівна

Штучний інтелект: суб'єкт або об'єкт права	596
--	-----

Симонян Юлія Юріївна

Визначення поняття «дизайн»	600
---------------------------------------	-----

Макаришева Тетяна Степанівна,

Крохмальов Денис Вікторович

Роль правовласників у протидії контрафактній продукції	602
--	-----

Бугаєць Альона Сергіївна

Співпадіння волі і волевиявлення у фраздаторних договорах та їх неспівпадіння	604
--	-----

Височин Дмитро Олександрович

Питання законодавства України в сфері імпорту ліків	606
---	-----

Головатюк Іван Миколайович

Міжнародно-правова охорона об'єктів авторського права	608
---	-----

Гриценюк Владислав Олександрович

Правова охорона мультимедійних творів	612
---	-----

Шендрик Ірина Сергіївна

Фотографічний твір у системі об'єктів авторського права	616
---	-----

СЕКЦІЯ 25

**ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ
СУДОВОЇ СИСТЕМИ**

Голубєва Неллі Юріївна

Щодо залучення судом апеляційної інстанції третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору	619
---	-----

Андронов Ігор Володимирович

Судовий порядок встановлення факту проживання однією сім'єю з військовослужбовцем	621
--	-----

Бут Ілля Олександрович

Судовий розгляд під час повітряної тривоги	624
--	-----

Волкова Наталія Василівна

Щодо визначення територіальної підсудності у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві	626
--	-----

Іліопол Інна Михайлівна

Посилення ролі підготовчого провадження у цивільному процесі України	628
---	-----